

BİLİMSEL EKSEN

SCIENTIFIC AXIS - НАУЧНЫЙ МЕРИДИАН

Sonbahar/Падать/Autumn 2010 ■ Yıl /Year/Год 1 ■ Sayı /Number/Число 2

ÜÇ AYDA BİR YAYIMLANAN ULUSLARARASI HAKEMLİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

QUARTERLY SOCIAL EDUCATION JOURNAL SUBJECT TO INTERNATIONAL PEER REVIEW

ЕЖЕКВАРТАЛЬНЫЙ МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ОБЩЕСТВЕННЫХ НАУК

ISSN: 1309-5811

Sahibi / Owner / Хозяин

Hayrettin İVGİN

Kültür Ajans Tanıtım ve Organizasyon Ltd. Şti. – Konur Sokak 66/9 Bakanlıklar-ANKARA

Sorumlu Yazı İşleri Md./ Associate Editor

Ответственный секретарь

Erhan İVGİN

Editör/ Editor

Руководитель работы

Ömer ÜNAL

Genel Koordinatör / Director / Директор

Erhan İVGİN

Redaktör/Redacteur/Редакция

Doç. Dr. Nezaket HÜSEYNOVA

Yayın Kurulu / Editorial Board / Редколлегия

Prof. Dr. Tuncer GÜLENSOY•Prof. Dr. Taciser ONUK•Prof. Dr. Mehman MUSAOĞLU
Prof.Dr. Naciye YILDIZ•Prof. Dr. Tülay UĞUZMAN•Prof. Dr.Kurtuluş KAYALI•Prof.Dr.Özkul ÇOBANOĞLU

Yazışma Adresi / Correspondance Adres / Адрес издательства

Konur Sokak No: 66/9 Bakanlıklar/ANKARA-TÜRKİYE

Tel.: 0090.312 425 93 53 (PBX) – Fax: 0090.312 419 44 43

E-mail: hayrettinivgin@gmail.com – erhanivgin@gmail.com

www.bilimseleksen.com

Fiyatı / Price / Стоимость

10 TL (Yurt içi / для граждан Турции)

15 \$ / 10 Euro (Yurt dışı / для граждан
других стран)

Abone Bedeli / Subscription Price

Стоимость подписки

40 TL (Yurt içi / для граждан Турции)

60 \$ / 50 Euro (Yurt dışı / для граждан
других стран)

Baskı Tarihi/ Press Date

10 Aralık 2010

Baskı / Pres / Типография

BRC BASIM

Samanyolu Cad. No: 35 İskitler/ANKARA

Tel: 0090.312.384 44 54

EHLİ-BEYT (E) VE KUR'AN'I-KERİM'İN MEVZU TEFSİRİ

“EHLI-BEYT” AND INTERPRETATION OF QURAN

АХЛИ-БЕЙТ И ТОЛКОВАНИЯ КОРАНА

Meryem İSHAQZADE*

Özet

Kur'an-ı-Kerim'in tefsiri çok önemli bir işdir. Allah'û-Teâla onu Peygamberin (s) ve onun yardımcılarının vazifelerinden biri saymıştır. Onlar da bu büyük vazifeyi en iyi şekilde uygulamış, okurlarının algılamalarına göre ilahî kelâmı şerh etmişlerdir. Kur'an-ı-Kerim'in tefsiri iki metodla inceleniyor: Ayetlerin düzenlemekle oluşan tefsiri ve mevzu tefsiri. Zaman geçiyor ve Müslümanlar yeni konu ve ihtiyaçlarla yüzleşiyor.

Anahtar kelimeler: Kur'an, tefsir, metod, ayetlerin tefsiri, mevzu tefsiri

Summary

Interpretation of Quran is so important that considered as one of the prophet duties and his substitutes. After religion leaders, learned men handled explanation of God statements by correct methods. The interpretation of Quran has done by two ways: the composition of verses and the composition of a subject matter. In this essay is adapted to a detailed explanation of these interpretations from the Muslim recessions view.

Key words: Quran, interpretation, method, of verses, subject matter

Kur'an-ı-Kerim'in tefsiri çok önemli bir işdir. Allah'û-Teâla onu Peygamberin (s) ve onun yardımcılarının vazifelerinden biri sanmıştır. Onlar da bu büyük vazifeyi en iyi şekilde uygulamış, okurlarının algılamalarına göre ilahî kelâmı şerh etmişler ki, şu kıymetli eserlerin bir bölümü “tefsir hadisleri” ismiyle bize ulaştırmışlar. (2,36-136)

---

* AMEA Elyazmalar İnstitüsünün Doktora Öğrencisi. Bakü/AZERBAYCAN

Büyük din imamlarından sonra bilginler doğru ve ehli-beyt (e) okulundan esinlenmiş olarak Allah'ın kelamını açıklamayı üstleniyorlar. Maksat hakikat arayışında olanları dinin en yüksek ve önemli kaynak olan Kur'an'la tanıştırsınlar.

Kur'ani-Kerim'in tefsiri iki şekilde ayrılıyor:

1. Sure ve ayelerin düzenlemekle oluşan tefsir: Bu türlü tefsirin yaşamak şansı çoktur ve yüzyıllarca gelişerek şimdi kamilliyeye ulaşmış ve hicri tarihle dördüncü yüzyılın evvelinden bütün Kur'an ayelerinin tefsirine kapsayan tefsir kitabı yazılmıştır. (3,72)

2. Mevzui tefsirdir ki, zaman geçiyor ve müslümanlar yeni konu ve ihtiyaçlarla yüzleşiyor. O zaman bu konu hakkında Kur'an'i-Kerim'in nezeri Kur'an konularından çıkarılıyor.

Mevzui tefsiri yeni bir istilah olsa da, XIV yüzyıldan Kur'an tefsirinin bu hususu özel bir mevzuya ait edilmiş, ona büyük önem verilmiş, günden güne büyük islam medeniyeti alanında ondan yeni kollar tespit olunmuştur. Fa- kat önceleri de Kur'an bu usulla tefsir olunmuştur; yani tefsirciler Kur'an'a bir çok konular takdim etmiş, bütün ayeleri bir araya toplayarak kendi cevap- larını almışlar.

Şimdi bakalım mevzui tefsir Kur'an'ın Kur'an'la tefsiridir, ya ondan farkı varmıdır? Bakalım Peygamberi-ekrem (s) ve masum imamlar (e) onlardan bize kadar ulaşan hadislerde mevzui tefsir bilmişlermidir?

"Mevzui tefsir" Kur'an'ın mevzularından biriyle bağlı bütün ayelerin toplanmasından ve bu mevzu hakkında Kur'an'ın nezerini elde etmek için onların araştırılmasından oluşuyor. Yukarıdaki açıklamadan anlıyoruz ki, mevzui tefsirin iki marhelesi vardır:

1. Konu ile bağlı bütün ayelerin toplanması: Mevzui tefsirde tefsirci konu ile bağlı bütün ayeleri toplayarak araştırmalıdır. Bu marhelede tefsirci Kur'an hakkında büyük bilgiye sahip olmadır ki, büyük formada müzakere olunan konu ile tasdik ve yadsıyan bütün ayeleri toplansın ve mânasını anlaya bilsin.

2. Toplanan ayeler hakkında muhakeme, müzakere ve onlardan netice almak. Bunun için eğer bazı yüzyıllarda bu konu ile bağlı ayeler toplanmışdırsa, onlara mevzui tefsir söyleyemiyoruz. (4,50)

Mevzui tefsirle Kur'an'ın Kur'an'la tefsirinin farkı.

Belirttiğimiz gibi, genel bölümde Kur'an'ın tefsirini "tertibi" ve "mevzui" şekilde apara biliyoruz. Tertibi tefsirinin de bazı usulları vardır. Onlardan biri Kur'an'ın Kur'an'la tefsiridir ki, o zaman tefsirci ayelerin şerhi için en büyük yardımı Kur'an'ın kendisinden alıyor ve diğer ayelerden nezerde tutulmuş ayenin açıklanması için yararlanıyor. Yukarıda belirtilen iki tefsir usulunun (mevzui, Kur'an'ın Kur'an'la) zahiri benzerliği olsa da, onların ikisinde de tefsirci diğer ayelerden yararlanarsa da, fakat maksat farklı oluyor. Kur'an'ın Kur'an'la tefsirinde tefsircinin maksadı aynı konulu ayelerden yardım almakla, nezerde tutulmuş ayeden zorluğu yok etsin ve diğer ayelerin yardımıyla daha iyi şekilde hemin ayenin içerisini aydınlatсын, ondan en doğru mânani alsın. (5,1-3)

Fakat mevzui tefsirde tefsirçinin maksadı budur: benzer ve aynı konulu ayeleri (söz ve mâna bakımından) bu konu hakkında bir biriyle birleştiresin ve ayelerin toplumundan bu konuyla bağlı kendi sorusuna cevap alıp Kur'an'ın gerçek mânasını ortaya çıkarsın. (6,92) Böylece mevzui tefsirde tefsirçi çalışıyor ki, Kur'an'ın kendisinden alınmış ve ya Kur'an'ın yönelttiği günümüzün taleplerinden olan konu için konuyla bağlı ayelerden ilahi hükmü çıkarsın. O her hangi bir ayenin mefhumunun aydınlanması için çalışmıyor. Çünkü ayelerin mefhumlarını bilme için ilkin marhelesi sanılıyor, onun son maksadı ise nezerde tutulmuş konuyla bağlı Kur'an'ın fikridir. Böylece maksadın ikiye bölünmesiyle ikisine de aynı yöntem söyleyemiyoruz, aksine onları biri-birinden farklı usulular sanmak gerek. Kur'an'ın Kur'an'la tefsiri tertibi tefsirdir ve mevzudan öncedir.

Belirttiğimiz farkı aşağıdaki hadiselerde göre biliriz:

1.En kısa hamilelik zamanının belirtilmesi.

Bir gün evlenmesinden altı ay sonra evlatı olan bir kadını Ömerin yanına getiriliyor. Ömer onun taşlanması hüküm veriyor. Hazreti Ali (a) buyurdu: Ben Allah'ın kitabıyla sana kanıt getiriyorum ki, (Kur'an'la onun suçsuzluğunu kanıtlaya bilirim). Allah buyurur: "Anneler çocuklarını tam iki sene emzirsinler". (2/233). Başka bir ayede okuyoruz. onunla taşınma ve (sütten) kesilme zamanı otuz aydır". (46/ 15) Bir taraftan süt verme ve taşınma zamanı otuz ay olduğu halde, süt verme zamanı iki yıl olursa, altı aylık çocuk dünyaya gele biliyor. Ömer yukarıdaki kanıtı duyduktan sonra o kadını bıraktı. Bu hadiste İmam (a) iki ayeyle dayanarak hamileliğin en az zamanının hükmünü elde ediyor. (7,34) Bunun için mevzui tefsirde bu konu için Kur'an'ın diğer ayelerine bakarak sorumuza cevap bula biliyoruz. Tabii ki, Hazreti Ali (a) Kur'an'ın bütün mâna ve bilgilerini kamil şekilde bildiğinden iki ayeden yukarıdaki hükmü elde etti. Fakat başka birisi olsaydı, konu ile ilgili bütün ayeleri toplayıp onların içinden sonuç almalydı.

Ehli beyt imamlarının (e) hadislerinde mevzui tefsir:

Peygamber (s) ve imamlardan (e) nakl edilmiş hadislerde öyleleriyle yüzleşiyoruz ki, mevzui tefsir usulüne emel etmişler. Yani aynı konulu diğer ayelerin yardımıyla bize önemli konular takdim etmiş ve Kur'an mevzularından bu konuya cevap vermişler. Aşağıda bu hadislerin bir kaçına bakıyoruz:

1. Bütün beden üzüvleri için iman: İmam sadıqın (e) arkadaşlarından biri ondan sordu: iman iki şehadeti demektir, yoksa emel etmek? İmam (e) buyurdu: bütün iman emeldir ve söz imanın bir parçasıdır. Allah onu kendi kitabında beyan etmiştir. Sonra o kişi dedi: İmana benim için tarif ver. Hazret buyurdu: Allah imanı insanın bütün beden üzüvleri için vacip etmiştir ve her bir üzüv için bir vazife koymuştur: " Fakat yürek için imandan önemli olan şey Allah'tan başka bir ibadet olunanın olmasını demek, tanımak, karar ve teslim olmaktır. O tek varlıktır ki, eşi ve evladı yoktur. Muhammed (s) onun kulu ve gönderdiydirdir. Allah'tan peygamber ve semavi kitapların gel- mesine şahadet etmektir. Bu yüreğin işidir ki, Allah'ü-Teâla buyurur: " Kalbi imanla dolu olduğu halde mecbur edilen şahıs istisna olmakla her kes iman getirdikten sonra küfür etse, (onu büyük tehlike bekliyor), ve onlar şiddetli azaba mahkum olurlar". (16 /106)

Allah'û-Teâla başka bir ayede buyurur: "Kalpleri Allah'ı zikir etmekle rahatlık bulmuştur".(13/28)

Diğer ayede okuyoruz: "Ya Peygamber! Yüreklerinde inanmadıkları halde, dilde: "İnandık" deyenlerin küfür içinde olmaları seni üzmesin".(5/41)

Bakara suresinin 83. ayesinde deyir: "İnsanlarla hoş konuşun".

"Biz hem kendimize nazil olana, hem de size nazil olana inanıyoruz. Bizim de Allah'ımız, sizin de Allahınız birdir. Biz yalnız ona teslim olanları!" (29/46)

Allah kulağa farz etmiştir ki, haramları duymaktan, yasak işlere kulak asmaktan çekinsin. Kur'an bu hakda buyurur: "Allah kitapda size nazil etmiştir ki, Allah'ın ayelerini inkar edildiyini ve onlara şüphe olduğunu duyduğumuz zaman..." (4/140)

Başka bir ayelerde okuyoruz: "Gerçekten, müminler kurtuluş bulmuşlar! O kesler ki, namazlarında itaât ediyorlar! O kesler ki, haramdan yüz çeviriyorlar! O kesler ki, zekat veriyorlar!"(23/1-4)

"Onlar boş bir söz duydukları zaman ondan yüz çevirip: " Bizim emellerimiz bize, sizin emelleriniz size aittir"-diyorlar!(28/55)

Böylece, kulağın vazifesi budur ki, onun için helal olmayanı duymasın. Allah'û- Teâla göze vacip etmiştir ki, onun için haram olana bakmasın ve Allah'ın yasak etdiğinden yüz çevirsin. Allah'û-Teala buyurur:" Mümin kişilere de ki, gözlerini haram edilmiş şeylerden çevirsinler".(24/30)

Yazdığımız ayedeki "ayıp yerlerini korusunlar" baxmağa bağlıdır.

Allah yürek, dil, göz ve kulağa vacip etdiyini aşağıdaki iki ayede belirtmiştir: "Siz kulağınızın, gözlerinizin ve derilerinizin aleyhinize şahadet vereceyinden korkup çekinmiyorsunuz." (41/22)

"Bilmediğin bir şeyin arkasından getme. Çünkü kulak, göz ve yürek bunların hepsi sorğu sorulacaktır".(17/36) (7,207)

İmam (e) sonda el ve yüz için özel iman olduğunu demiştir. Sonda sonuç almıştır ki, kim Allah'ın vacip etdiği bütün bu işleri yerine yetirse, kamil imanla Allah'la buluşacaktır. Onlar cennet ehlidirler. Kim onlara ihanet etse, Allah'ın emirlerinden boyun kaçırsa nakıs imanla dünyadan gedecektir. İmam bu isteyi beyan etmekle gösteriyor ki, iman yalnız şahadet etmek kalbi itikatlı olmağı ikrar etmiştir ve aynı konulu ayelerin yardımıyla " Bütün iman emeldir" mevzusunu kanıtlamıştır.

2. Büyük günahlar

Ebdülezim el-Hasani diyor: Bir gün Emir bin Übeyt (mütezile büyüklerinden) iman Sadıkın (e) yanına geliyor ve selam verdikten sonra oturuyor. "Küçük günahlar istisna olmakla, büyük günahlardan ve rezil işlerden çekinirler" (53/32) ayesini okuyup susdu. İmam onun susmasının sebepini sordu. Dedi: Büyük günahları Kur'an'dan anlamak istiyorum. İmam (e) buyurdu: Ey Emir, büyük günahların en büyüğü Allah'a şerik koştur. Çünkü Allah buyurur: " Allah'a şerik koşturana Allah Cenneti haram eder."(5/72) Ondandan sonra Allahın rahmetinden

umutsuzluktur ki, buyurmuştur: "Allah'ın merhametinden umudunuzu kesmeyin".(12/87). Ondan sonra Allah'ına inanma hissidir ki, Allah buyurur:" Allah'ın bela toruna salmayacağına kendilerine zarar edenler- den başka heç kim emin olamaz!"(7/99)

Büyük günahlardan biri de anne-babaya hürmetsizliktir. Çünkü Allah anne babanın sözünden çıkan evladı tekebbürlü ve bedbaht adlandırmıştır. Bir kişini öldürmek de büyük günahlardan sanılıyor: "Hər kes bir mümin şahısı bilerekden öldürürse, onun cezası ebedi kalaçağı cehennemdir".(4/93)

Temiz kadını zina ile lekelemek de büyük günahlardan sanılıyor. Kur'an buyurur: Zinadan haberi olmayan namuslu, ismetli mümin kadınları zinada suçlayanlar dünyada ve ahiretde lanetleneceklerdir."(24/23)

"Hakikaten, yetimlerin mallarını haksızlıkla yeyenlerin yedikleri karınlarında oda çevrilecek ve onlar ateşli cehenneme girecekler."(4/10) ayesine göre yetimin malını yemek de büyük günahlardan sanılıyor. Büyük günahlardan dövüş meydanından kaçmağı da belirte biliriz: "Kim böyle bir günde düşmana arkasını dönüp kaçarsa, belli ki, Allah'ın qazabına gelecektir"(8/16)

Tefeçilik etmek büyük günahlardan sanılıyor. Allah'u-Teala buyurur:"Tefeçilik edenler kabirlerinden şeytan dokunmuş gibi kalarlar."(2/275)

"Gerçekten, onlar böyle şeyleri alanların ahiretde yeri olmadığını iyi biliyorlar" (2/102) ayesine göre cadılık büyük günahlardan sanılıyor.

Allah'ü-Teala zina hakkında buyurur: "Kiyamet günü onun azabı çok olur ve (o azab) içinde ebedi kalar."(25/69)

Yalandan ant içmegin özel cezası vardır, aşağıdaki ayede okuyoruz: "Allah'la bağı olan antlarını hiçe sanan şahıslara ahiret nimetlerinden hiç pay yoktur."(3/77)

Mala ihanet: "Emanete ihanet eden şahıs, Kiyamet günü ihanet etdiğiyle beraber gelir"(3/161)

Vacib zekatdan boyun kaçırmak: "O gün topladıkları kızıl-gümüş cehennem ateşinde kızdırılıp alınlarına, yanlarına ve sırtlarına ateşle basılacaktır." (9/35)

Yalandan şahitlik ve onun saklanması: "Şahitliği gizlemeyin! Onu gizle- yen şahısın kalbi günahkardır".(2/283)

Allah'ın men etdiği şerapı içme, namaz ve diger vacip emelin terk edilmesi hakkında Peygamber(s) buyurmuştur: " Kim namazı bilerekten terk etse, Allah ve Peygamberinin zimmetinden çıkmıştır".

Ahtı bozmak, kısımlarla bağı koparmak günah sanılıyor: "Allah'la aht bağladıktan sonra onu bozanlar, Allah'ın birleştirilmesini emr etdiği şeyleri (kısımlık alâkaları) kıranlar lânetleneceklerdir.(13/25) (9,285)

İmam'ın (a) saydığı bütün makamlar büyük günahlardandır ki, Allah Kur'an'da beyan etmiştir. İmam Sadık (a) ayelerin mevzui usulu ile büyük günahların bazısını saymakla (bu hadiste igirmi büyük günah hatırlatılmıştır) onları tanımağın kaidesini bize göstermiştir. Büyük günah öyle bir şeydir ki, ya insanlar ondan tamamen men edilmiştir ve ya ateş vadesi gibi İlahi azabı vardır, ya

da onda Allah'ın laneti vardır. Ayelerin çoğunda İlahi azab hatırlatılmıştır. Bazılarında günahkar kafir ve ya hiyanetkar gibi tanıtılarak Cehennem azabıyla korkutulmuştur.

3.Küfürün nevlere.

Ebu Ömer Zübeyri diyor: İmam Sadıka (a) arz etdim: Bana Kur'anda küfürün nevlere hakkında malumat ver. İmam buyurdu: Kur'an'da küfür beş nevede gelmiştir:

1. Araştırmadan Allah'ı inkar etmek: Allah'û- Teala buyurur:

“Böyle diyorlar: Dünya hayatımızdan başka hiç bir hayat yoktur, ölüyoruz ve diriliyoruz. Bizi öldüren ancak dehrdir. Bu hakda onların hiç bir malumatı yoktur. Onlar sadece böyle düşünüyorlar”. (45/24)

2.Hakkın, gerçeğin görünmesine rağmen Allah'ın inkarı. Kur'an buyurur: “Gerçekliğine emin olduklarına rağmen, haksız yere ve tekebbür yüzünden onları inkar etdiler”. (27/14)

3.Nimete küfür etmek: Allah buyurur:” Bu Rabbin lutfundandır. Beni sınava çekmesi içindir. Şükür ediyorum ve ya isyan ediyorum. Kim şükür etse, kendi için şükür eder, kim isyan etse hakikaten Rabbim mühtac degildir”. (27/40)

4.Küfür ve vacip emellerin terk edilmesi: Allah'û-Teala Bakara suresinin 84 ve 85. ayelerinde buyurur: “ Sonra siz şahit olup tasdik etdiniz. Siz öyle insanlarsınız ki, sonra yine biri birinizi öldürür, kendinizden olan birisine zulüm ve düşmençilik etmek için yardımlaşıp onları kendi yurdlarından uzak- laşdırırsınız... Siz kitabın bir tarafına inanıp, diger kısmını inkar ediyorsunuz- nuz?”.

5. Küfürden bıkmak (yorulmak): Kur'an buyurur: “(İbrahim) dedi:”Sizin Allah'ı koyub butları kabüllenmeniz dünyada aranızda olan dostluk içindir. Sonra Kiyamet günü biri biriniz inkar edecek, biri birinizi lanet edeceksiniz. (10,389)

İmam Sadık (a) mevzui usulla belirtti ki, küfürün de iman gibi dereceleri vardır. Onun üstün derecesi (birinci ve ikinci derecesi) ateşde yanmağa sebep oluyor, sonraki dereceleri İlahi azabla yüzleşiyor. Müslümanların bazıları bu iki dereceye sahiptirler. Beşinci derece önceki dörd dereceden ayrıdır ve usan- mak mânasındadır.

KAYNAKLAR:

- 1 قرآن کریم
- 2 بابایی، علی اکبر، مکاتب تفسیری، قم، پژوهشکده حوزه و دانشگاه، 1381 شمسی
- 3 طبری، محمد بن جریر، جامع البیان فی تاولیل القرآن، قم، دار العلم 1374 شمسی
- 4 آملی، عبد الله جوادی، زن در آئینه جلال و جمال، تهران، انتشارات رجا، 1369 شمسی
- 5 یزدی، محمد تقی مصباح، معارف قرآن، قم، موسسه در راه حق، 1367 شمسی
- 6 هدایت جلیلی، روش شناسی تفاسیر موضوعی، تهران، انتشارات کویر، 1372 شمسی

- 7 شیخ مفید، الارشاد، قم، کنگره هزاره شیخ مفید، 1413 قمری
- 8 کافی، ابو جعفر محمد بن یعقوب، الکافی، تصحیح علی اکبر غفاری، بیروت، دار
الاضواء، 1405 قمری
- 9 کافی، محمد بن یعقوب، تهران، علمیه الاسلامیه، 1368 شمسی